

DIGITÁLIS GAZDASÁG

HANTOS PERIODIKA

Miskolci Egyetem

Gazdaságtudományi Kar

gondozásában

félévente megjelenő tudományos folyóirat

1.évfolyam, 1.szám, 2020/1.

Kiadó, felelős kiadó:

Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar

Veresné Prof. Dr. Somosi Mariann dékán

A szerkesztőbizottság elnöke, főszerkesztő:

Dr. Musinszki Zoltán

Főszerkesztő helyettes:

Dr. Molnár László, e-mail: marmml@uni-miskolc.hu

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Balaton Károly, Dr. habil. Nagy Szabolcs, Dr. Nagy Zoltán,

Prof. Dr. Sikos T. Tamás, Veresné Prof. Dr. Somosi Mariann

Szakmai és nyelvi lektorálás:

a Miskolci Egyetem oktatói és külső minősített oktatók, szakemberek

A szerkesztőség címe:

Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar

3515 Miskolc, Egyetemváros

Technikai szerkesztő:

Szabóné Petrovics Szilvia, e-mail: rekpetro@uni-miskolc.hu

Megjelenés:

Megjelenik A/5 méretben, illetve a <http://gtk.uni-miskolc.hu/> felületen.

Nyomdai kivitelezés:

ISSN XXXX-XXXX

„AZ INTELLIGENS, FENNTARTHATÓ ÉS
INKLUZÍV TÁRSADALOM FEJLESZTÉSÉNEK
ASPEKTUSAI:
TÁRSADALMI, TECHNOLÓGIAI, INNOVÁCIÓS
HÁLÓZATOK A FOGLALKOZTATÁSBAN ÉS A
DIGITÁLIS GAZDASÁGBAN”

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

TARTALOMJEGYZÉK

Dombi Márton – Zsiga Bianka SZEGILONG ÉS A KÖZFOGLALKOZTATÁS JÖVŐJE	3
Faludi Tamás PARTNERKAPCSOLATOK AZ ELLÁTÁSI LÁNCSBAN: A DOMINANCIA KÉRDÉSE	14
Greutter-Gregus Éva OKOS VÁROSOK KÖRNYEZETI DIMENZIÓJÁNAK VIZSGÁLATA	22
Horváth Kata – Kertész Bence „KOMLÓSKA A VIDÉKI BRANDÉPÍTÉS ÉLÉN” - EGY PERIFÉRIKUS KISTÉRSÉG JÓ FOGLALKOZTATÁSI GYAKORLATAINAK ELEMZŐ BEMUTATÁSA, AZ ADAPTÁCIÓ MÁS TERÜLETEN TÖRTÉNŐ LEHETŐSÉGÉNEK VIZSGÁLATA	42
Gábor Mélypataki – Zsófia Juhászné Riczu LABOUR LAW AND EMPLOYMENT POLICY IMPLICATIONS OF DIGITIZING WORK AND INTRODUCING ROBOTICS	57
Metszősy Gabriella TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ KONCEPCIÓK ÉRTÉKELÉSE	75
Nagy Stella MAGYAR VÁROSOK HELYZETE AZ OKOS MOBILITÁS TERÜLETÉN	89
Orosz Dániel „OKOS MEGOLDÁSOK” AZ INGATLANPIACON, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VISEGRÁDI ORSZÁGOKRA	100

„KOMLÓSKA A VIDÉKI BRANDÉPÍTÉS ÉLÉN” - EGY PERIFÉRIKUS KISTÉRSÉG JÓ FOGLALKOZTATÁSI GYAKORLATAINAK ELEMZŐ BEMUTATÁSA, AZ ADAPTÁCIÓ MÁS TERÜLETEN TÖRTÉNŐ LEHETŐSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

Horváth Kata

Miskolci Egyetem

Gazdaságtudományi Kar

horvath.kata06@gmail.com

Kertész Bence

Miskolci Egyetem

Gazdaságtudományi Kar

bencekertesz98@gmail.com

1. Bevezetés

Napjainkban az elvándorlás, mint globális társadalmi probléma világszerte egyre nagyobb fejtörést okoz a hatalmon lévő kormányok számára. A társadalom nagymértékű kivándorlása elsősorban azon térségekben nyer teret, ahol a gazdaság nem elég erős a piacképes helyi munkaerő megtartására. Hazánkban is egyre több település kényszerül szembenézni a lakossági lélekszámot tizedelő elvándorlás veszélyével. A kivándorlók döntő többségét fiatalok, szakképzettek, illetve vállalkozók teszik ki, akik képességeiket erősebb gazdasági háttérrel rendelkező országrészekben, vagy akár külföldön kívánják kamatoztatni. A határmenti régiók statisztikai alapján megfigyelhető egy elég dinamikus degresszív tendencia, ami abból fakad, hogy egyre többen hagyják hátra szülőfalujukat a város által biztosított magasabb szintű megélhetés, szélesebb munkalehetőségek reményében. Elsősorban a keleti, északkeleti régióink a hazai munkaerőpiac hiányának legnagyobb elszenvedői, ezen belül is Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye periférikus térségeiben a legalacsonyabb a közfoglalkoztatottak száma. Tanulmányunk célja egy olyan település bemutatása, amely mindezen nehéz gazdasági körülmények ellenére sikeres és széles körben adaptálható foglalkoztatási gyakorlatot hajtott végre ezen régiók egyikében. Kutatásunk fókusza Komlóska, a hagyományaiban élő ökofalu.

2. Település kiválasztásának okai és bemutatása

Annak érdekében, hogy átfogó képet kaphassunk az utóbbi időben Borsod-Abaúj-Zemplén megye és térségében végbement sikeres foglalkoztatási gyakorlatok megvalósításairól és ezek hosszú távú jótékony hatásairól, interjút készítettünk Farkas Rékával, a *Sárospatak és térsége foglalkoztatási paktum* szervezetének egyik vezetőjével. Bízató volt azt tapasztalni, hogy számos jó gyakorlatra van példa nem kevésbé hanyattatott sorsú megyénkben. Komlóskaán kívül említésre kerültek többek között olyan települések, mint Helyke, Abaújszántó, Hercegkút és Szegilong. Választásunk végül azért esett Komlóskára, mert megítélésünk szerint ezesetben a legszembetűnőbbek a jó foglalkoztatási gyakorlatok, illetve azok eredményei. A következőkben fejtenénk ki bővebben választásunk okát, majd ejtenénk pár szót a településről, annak múltjáról, jelenéről, hogy szemléletesebb legyen az a drasztikus fejlődés, amin a község az elmúlt évtizedekben keresztülment.

Annak ellenére, hogy Komlóska lakossága a 300 főt sem éri el, a Zempléni-hegység lábánál fekvő település közössége virágzik. Azonban nem volt ez mindig így. Hosszú múltját figyelmen kívül hagyva 1948-at követően felszámolásra ítélték a települést, a lakosság jelentős részét kitelepítették és megszüntették a helyben lévő munkahelyeket. Ennek hatására a munkanélküliség és az elvándorlás is természetesen hatalmas mértékeket öltött. Mindezen hátrányosan érintő események bekövetkezte ellenére mára a teljes körű foglalkoztatottságának köszönhetően mezőgazdaságilag teljes mértékben önellátó tevékenységet végez, adókedvezményei révén közel 200 vállalkozás telephelyének vagy székhelyének ad otthont, illetve saját, helyi termelők által készített termékekkel jelenik meg a hazai piacon. Korunk urbanisztikus világában, ahol az agglomeráció egyre nagyobb méreteket ölt, egyre nagyobb területet követel meg magának, a kistelepülések jelentősége folyamatosan csökken, önállóságuk, önfenntartási lehetőségeik jelentősen korlátozódnak. Változik a vidék, annak jellege, szerepe. Komlóska egyedülálló mibenlétét igazolja a tény, hogy a fentebb említetteknek a település – mérete ellenére is – kategorikusan ellentmond. Ezeken felül csapatunk azért foglalt állást Komlóska és térsége mellett, mert a község példaértékű gazdasági infrastrukturális és turisztikai fellendülése adhat

reménysugarat mindazon településeknek, melyeket napjainkban az elnéptelenedés és a kihalás veszélye fenyeget. Jelenleg hazánkban közel 1000 falu sodródik a kihalás irányába, a világon pedig sokezer. Ezen jelenség orvoslására véleményünk szerint kiválóan alkalmas a „komlóskai modell” (www.hermanottointezet.hu).

3. A vidék

Mielőtt részleteiben bemutatnánk Komlóska jó foglalkoztatási gyakorlatait, fontosnak tartottuk demonstrálni a vidék jelenlegi helyzetét, valamint ejtenénk pár szót arról, hogy az elmúlt időszakban milyen történeti és funkcionális változásokon ment keresztül.

3.1. A vidék változásának időszakos áttekintése

A magyar vidéki településhálózat szignifikáns differenciálódásának kezdete a XIX. század végére datálható, amely később, a II. világháborút követően beállt szocialista tervgazdálkodás időszakában lendült fel igazán. Számos egyéb hatás mellett, a változások indikátorai leginkább gazdasági, valamint politikai tényezők voltak, melyek szerepe egyre erőteljesebbé, meghatározóvá vált. Eleinte azon vidéki települések esetében volt tetten érhető a fejlődés, ahol a környező mezőgazdasági termékek feldolgozására alkalmas üzemek épültek, de később hasonló fellendülésre hajlamosító tényező volt a vasúti hálózathoz való közelség is. A legjobban az 1950-es és 1960-as években volt érezhető a vidék településhálózatának differenciálódása a tervezett politikai intézkedések okán. A különböző térségekre eltérő hatást gyakoroltak a különböző vidéki ipar és szocialista városok fejlődése nyomán fellépő folyamatok – mint a mezőgazdasági munkával való felhagyás, városok felé irányuló masszív migráció, településkörzetesítés – valamint a mezőgazdasági kollektivizálás. A falvak között egyre inkább körvonalazódott egy markáns határ, a két kategória lényegi különbözősége adottságaikból, lehetőségeikből, elhelyezkedésükből adódott. A kedvező mezőgazdasági területen elhelyezkedő települések kardinális fölénye annak volt köszönhető, hogy környezetükben megjelenő termelői szövetkezetek, majd a később, párhuzamosan kialakuló ún. falusi második gazdálkodás, rendszeres jövedelmet és fejlődési lehetőséget biztosított számukra. Ez fokozatosan vont magával az

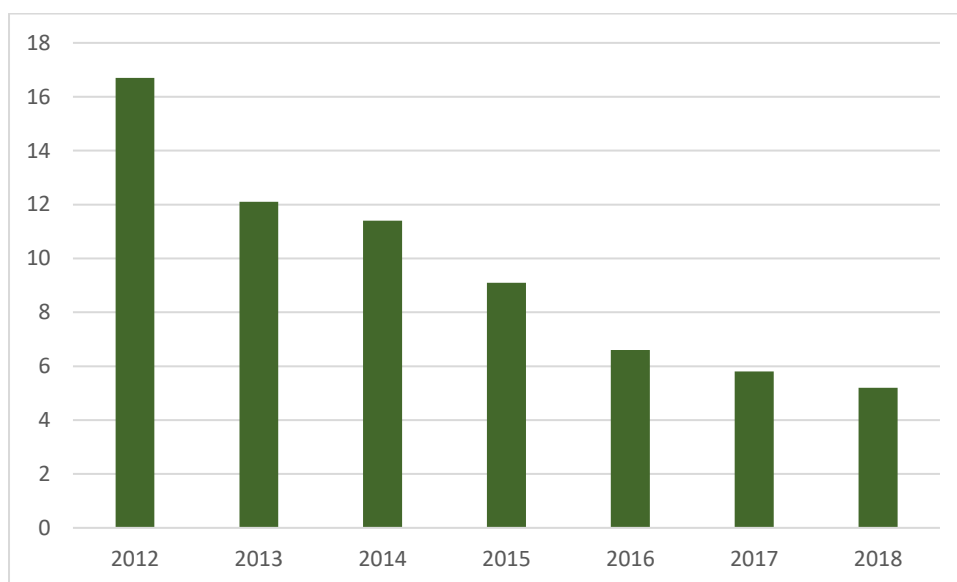
infrastruktúra állapotának javulását, a lakosság életszínvonalának növekedését. Azon települések esetében, amiknek se könnyűipari érintettsége nem volt, se nem rendelkeztek jó adottságú földterületekkel, a fejlődés teljes mértékben megrekedt. Ennek eredményeként az utóbbi kategóriába tartozó települések (leginkább a határmenti zóna települései, hegyvidéki kistelepülések) fokozatosan társadalmi-gazdasági perifériákká alakultak át. Az 1989-es rendszerváltozást követően a vidéki települések differenciálódásának egy új hulláma kezdődött meg. A tendencia igen negatív hatással bírt a települések számottevő részére. A termelési szövetkezetek felszámolásával, az erőltetett kisiparosítási tendenciák végezetével, az élelmiszeripar hanyatlásával az agrárium szerepe jelentősen csökkent, magával vonva egy általánosan megjelenő település-krízist. Az újonnan kialakult helyzetben a további fejlődés azon települések számára volt elérhető, amelyek olyan kedvező földrajzi adottságokkal rendelkeztek, mint a különböző infrastrukturális csomópontokhoz, természeti erőforrásokhoz, turisztikai látványosságokhoz való közelség. Ezek a települések tehát nem az eredeti funkciójuknak, a mezőgazdasági, valamint az élelmiszeripari termelésnek köszönhetik fejlődésüket, ugyanis a funkcióváltozásnak köszönhetően gyakorlatilag teljesen elveszítették eredeti szerepkörüket. Azok a települések, vidéki térségek, melyek „kedvezőtlen fekvésűek”, vagy melyek funkciói nagyrészt agrár-jellegű tevékenységekre korlátozódott, a rendszerváltozást követően gyakorlatilag teljesen elveszítették politikai-gazdasági létjogosultságukat. Ebből kifolyólag a fejlődés egy elérhetetlen lehetőséggé vált számukra. A prosperáló városoktól távol levő, külső perifériára (az ország keleti, északkeleti, déli részén), illetve a belső perifériára (pl. a Közép-Tiszavidéken) szorult települések leggyakoribb problémái a pénzügyi és gazdasági világból való kirekesztettség eredményeként jöttek létre. Jellemzően lakosságot érintő problémákról beszélhetünk, mint a munkanélküliség, alacsony életszínvonal, szegregáció és az ezek folyamányaként felmerülő kiürülési tendencia. A másik oldalon megemlítendő egy viszonylag szerényebb mértékű ellentétes jelenség, a városból az olcsóbb megélhetés reményében falura irányuló népességmozgás is.

3.2. A vidéki térségek foglalkoztatottsági helyzete

A vidéki munkahelyek száma évek óta fokozatosan csökken, ezzel párhuzamosan folyamatosan nő a munkanélküliek száma. Európai Uniós adatokhoz viszonyítva a lakosság foglalkoztatási aránya meglehetősen alacsony. Ennek egyenesági eredménye, hogy azok száma, akik rendszeres szociális támogatásban részesítettek egyre nő. Azokon a területeken, ahol a hosszútávú munkavállalás gyakorlatilag elérhetetlen opció, ott a másodlagos munkaerőpiac által kínált lehetőségekért éles küzdelem folyik a munkanélküli lakosság csoportjai között. Ezen térségekben tehát a közfoglalkoztatás elsődleges és legfőbb célja és szerepe, hogy csökkentse a különböző, munkanélküliség által generált szociális feszültségeket, valamint, hogy biztosítsa a családok mindennapi megélhetését. A munkalehetőségek szűkülése a vállalkozások arányának csökkenését is magával vonta. Azonban foglalkoztatás szempontjából a vállalkozások is jelentős szereppel bírnak vidéken, hisz a mezőgazdaság hanyatlásával a helyi gazdaság mozgatórugói a helyi vállalkozások lettek, szerepük az élet megannyi színterén érzékelhető. Pénzügyi szempontból a településnek adóbevétele származik a hozzá bejelentett vállalkozásoktól, míg a lakosság oldaláról az általuk nyújtott foglalkoztatási lehetőségek a legfontosabbak. Jelentőségük abban rejlik, hogy azzal, hogy állandó munkahelyet biztosítanak a lakosoknak, nem csak állandó jövedelmet biztosítanak a számukra, hanem a térség fogyasztói keresletét is fellendítik. Abban az esetben, ha az igények egy nagyobb részét sikerül a településen kielégíteni, a fogyasztás helyben történik (az emberek élnek a helyi vállalkozások által nyújtott lehetőségekkel, tőlük vásárolnak, rendelnek, az ő szolgáltatásaikkal élnek), akkor a helyi gazdaság önellátó, önfinanszírozó képessége javul. A vállalkozások csökkenése azonban ezzel ellentétes helyzetet eredményez.

A vidéki munkaszervezés egyik jellemzője a rugalmasság, hiszen a termelési mennyiség szezonális eltéréséhez alkalmazkodnia kell. Ebből adódik, hogy sok az alkalmi, szezonális foglalkoztató. A magas munkaerőigény mellett jelentős probléma még a bevételek szezonális jellege, valamint a magas számú be nem jelentett munkaerő aránya. A felsorolt problémák egyik potenciális megoldása lehetne egy, a piaci igényeknek megfelelő képzettséggel rendelkező

alkalmazottbázis kialakítása. Foglalkoztatási szempontból az elmúlt években egyre jelentősebb szerepe lett a turizmusnak és a vendéglátásnak. A felgyorsult, zajos hétköznapiakból egyre többen vágnak a természet közelségére. Vidékre azonban nem csak a jó levegő vonzza a turistákat, hanem az az építészeti örökség is (várak, kastélyok) amelyek hatalmas történelmi értéket képviselnek. Ezek a látványosságok szintén a vidéki turizmus egyik kitörési pontjává válhatnak. Fontos megjegyezni, hogy egyre kevesebb azon mesteremberek száma, akik népművészeti, kézműves hagyományokat művelnek. Az ő jelentőségük gazdasági szempontból túlnyúlik a hagyományőrzésen, hiszen gyakorlatilag egy használati tárgyat helyi alapanyagból előállítani képes gazdasági ággá váltak, ami nem mellesleg egy jelentős foglalkoztatási kapacitással is bír (Vidékfejlesztési Minisztérium, 2020).

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

1. ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a 15-64 éves népesség munkanélküliségi rátája, 2012-2018. (%)

4. Komlóska jó foglalkoztatási gyakorlatai, azok eredményei

Az előbbieken bemutatott problémák Komlósán is sokáig megfigyelhetők voltak. 2010-ig a kihasználatlan természeti erőforrások (szántóföldek, gyepterületek, lepusztult gyümölcsösök), elöregedett lakosság jellemezték a környéket. A munkaképes lakosság nem rendelkezett állandó állással, az 1 főre jutó átlagjövedelem nem érte el

a havi 50.000 Ft-ot sem, a település az állami támogatásoktól szinte teljesen elesett. A faluban egyre kétségbeejtőbb helyzet állt be.

A településvezetés felismerve a falu adottságait, egy nagy volumenű, szisztematikus átalakításba kezdett. Innovatív megoldásaik vezettek ahhoz, hogy mára Komlóska egy hagyományaiban élő, önfenntartó ökofaluvá vált. Felismerték, hogy egy közösség jelentős erőforrásai lehetnek a helyben megtermelt élelmiszerek, ezért tudatosan törekednek arra, hogy amit csak lehet, azt helyben állítsák elő. A helyi lakosok által megtermelt élelmiszereket felvásárolja az önkormányzat, aki aztán a közétkeztetésben hasznosítja azokat. Ami ezen felül megmarad, az újonnan kialakított kisüzemekbe kerül, ahol ún. „közlekvár” és „közpálinka” lesz belőle.

A település értékesítési célokra is szán a kisüzemekből által legyártott termékekből. A színes termék-palettán leginkább kiváló minőségű, mesterséges adalékanyagoktól mentes élelmiszerek találhatók meg, mint a lekvár, gyümölcsle vagy a méz.

Egyedülálló a tény, hogy Komlóska az országban elsőként hozott létre egy településmárkát. A komlóscai termelők és szolgáltatók termékei egységes arculatot kapnak. Egy olyan csomagolást terveztek, ami egy helyi sajátosságokat tartalmazó alapotívumra épül és a termelők és szolgáltatók egyedi színeit használja fel ahhoz, hogy a termék jól beazonosítható és össze nem téveszthető legyen.

Az országos piac biztosításának érdekében létrehozta egy webes felületet, ami igazán impozáns megjelenéssel büszkélkedhet. A weblapnak köszönhetően az ország bármely pontján megrendelhetők a termékek, így az értékesítés nem korlátozódik le a település közvetlen szomszédságára, helyi piacokra. Ezen felül Budapesten is üzemeltetnek egy kisboltot, ahol szintén elérhetőek, megvásárolhatók a termékeik.

A növénytermesztés mellett az állattartást is támogatja az önkormányzat. Igény szerint 50, 100, 200 db-csirkét helyeztek ki különböző családokhoz, melyekhez takarmányt is biztosítottak. Cserébe a tenyésztő végén a kihelyezett állomány 50%-át várták vissza a termelőktől. Az önkormányzat által megtermelt tejből egy helyi család a sajtműhelyében kiváló minőségű sajtokat és joghurtokat készít. A termékeik között tizenhat féle lágysajt, ötféle érlelt sajt és hatféle joghurt van. A térség egyik leghíresebb sajtkészítője a „mádi

sajtos” is innen vásárolja fel a tejet. Az éltattartási támogatásoknak köszönhetően jelentősen javult a falu állatállománya a 2000-es viszonyokhoz képest.

Hogy foglalkoztatási lehetőségeit bővítse, Komlóska 2009-ben bevezette a Földprogramot. A program lényege, hogy a település azon földtulajdonosaitól, akik számára a föld rendben- és karbantartása nehézkessé vált, az önkormányzat felvásárolta a telket. Így rendeződtek a tulajdonviszonyok, hisz az ingatlantulajdonok egyesítésével, felvásárlásával egységes 1/1 arányú tulajdonjog jutott az önkormányzat kezébe, amely alkalmas a foglalkoztatásra, gazdálkodásra és a fejlesztési területbe való bevonásra, ugyanis az elaprózott területek tulajdonosai nem tudják igénybe venni a földalapú támogatást, az önkormányzat viszont jogosult rá (Köteles, 2016).

5. Fenntarthatóság és lehetséges fejlesztési irányok Komlósán

A következőkben azt vizsgáltuk meg, hogy mit jelent a fenntarthatóság a foglalkoztatottságban és milyen jelentőséggel bír a falvak esetében. Elemzésünk elsődleges célja volt megállapítani, hogy a Komlósán jelenleg követett stratégia és az ennek következtében végrehajtott intézkedések mennyire fenntarthatóak hosszútávon. Ezeket megvizsgálva, a hosszútávon működő változásokhoz lehetséges fejlesztési irányokat jelöltünk meg.

5.1. Kistérségi fenntarthatóság

„A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen generáció szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generációk esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket.”. (Szlávik, 2007, p. 55). Egy rendszert társadalmilag fenntarthatónak tekintünk, ha igazságos módon elégíti ki az egyén szükségleteit. Gazdaságilag fenntartható, ha képes finanszírozni magát, és környezetileg fenntartható, ha hosszútávon nem károsítja az ökoszisztémát (Cake-Baly, 2009).

A vidékfejlesztés azért szükséges, mert a vidék és a város kapcsolata nem fenntartható. Míg korábban a városok élelmiszer-ellátottsági szinten függtek az őket körülvevő falvaktól, mára ez a kapcsolat megfordult: a vidék függ mind ellátottságilag, foglalkoztatásügyileg és finanszírozásilag (Cake-Baly, 2009). A magyarországi rurális területek igen eltérőek lehetnek lehetőségek tekintetében, amit leginkább a

földrajzi elhelyezkedés, a közlekedési csomópontoktól és a nagyvárosoktól való távolság befolyásol.

Az olyan kieső területek, mint Komlóska esetében az elsődleges megélhetési forrás a helyi lakosság számára a primer szektor, jellemzően a mezőgazdaság. A mezőgazdasági termékek feldolgozásával, illetve népművészeti tárgyak előállításával kapcsolódnak be a szekunder szektorba. A tercier szektor, azaz a szolgáltatásnyújtás turizmus formájában jelenik meg, jellemzően kiegészítő bevételi forrásként szolgál. A kvaterner szektor (kutatásfejlesztés-innováció) a falusi területekre nem jellemző.

5.2. Komlóska mintája a fenntarthatóságra

A Komlósokán alkalmazott gazdaságfejlesztő stratégia alapja a már fent említett több pillérre épülő gazdaság, melynek kialakítása a volt polgármester (1994-2018), Köteles László nevéhez fűződik, aki Komlóska „branddé fejlesztésén” és az „adóparadicsom” kialakításán keresztül biztosította a falu fennmaradását. Ahhoz azonban, hogy ezek a változtatások fenntarthatóak legyenek, szükség van az urbanizáció - így a lakosság elvándorlásának – csökkentésére, illetve a település költségvetését minél megbízhatóbb bevételi forrásokból kell biztosítani.

Komlóska esetében egy alacsony prioritásúnak minősített településről beszélünk: periférikus területen található, előregedő lakossággal rendelkezik, környezetében nem található semmilyen jelentősebb ipari létesítmény. Ennek köszönhetően az önkormányzat jelentősen alulfinanszírozott (2 millió Ft/év), állami forrású bevételei nem fedezik még a dolgozók bérét sem, pályázati támogatásokra nem jogosult és a hitelkérelmeit is elutasították (Herman Ottó Intézet, 2014).

A gazdasági fenntarthatóság biztosításának egyik meghatározó tényezője a település kedvező adózási feltételei. A településen nem kell iparüzési-, építmény-, idegenforgalmi- és kommunális adót fizetni, így a vállalatok számára vonzó adóparadicsommá vált. A megközelítőleg 200 komlósokai bejegyzésű cég gépjárműadója azonban az önkormányzat bevételeit növeli, és költségeik csökkenése miatt csődesélyeik is alacsonyabbak, így stabilabb bevételi forrásnak tekinthetőek (Oszvald, 2010).

A település önellátását biztosítják azok a már említett önkormányzati foglalkoztatások, amelyeknek keretében erdőgazdálkodási és mezőgazdasági tevékenységgel biztosítják a tüzelőt, valamint az élelmiszerellátást a termelők és a köz ellátására. A további termelést értékesítik az egységes Komlóska brand alatt. Az elmaradott térségben lévő falvak termékeinek piacra jutását segítik a klaszterek, a köztük lévő szinergiák ugyanis erősítik a versenyképességet (Gonda és Spiegler, 2012). Ez esetben Komlóskát a Zempléni Helyi Termék és Szolgáltatás Klaszter segíti.

5.3. Humánerőforrás biztosítása

A kisméretű, elszigetelt falvak fenntartásának esetében erős kockázati tényező a helyi lakosság elvándorlása a környező nagyvárosokba, valamint a lakosság elöregedése, így a munkaképes korúak lecsökkenése. Komlóskának akkor van esélye a túlélésre, ha meg tudja tartani a fiatal felnőtt korosztályt és élhető jövőképet biztosít számukra megfelelő életszínvonal biztosításával.

Ennek egyik eszköze az oktatás biztosítása: Komlóskán óvoda és általános iskola is található, amelyet a mindössze 11 fős létszáma ellenére is fenntartanak. Továbbá a lakosság olyan szolgáltatásokat is igénybe tud venni, mint a posta vagy a közösségi életet erősítő kultúrház.

A Komlóskához hasonló jellegű falvaknak jelenleg az a legnagyobb problémája, hogy a hátrányos helyzetű munkavállalói csoportok, főként az alacsonyan iskolázottak számára nincs elegendő értékteremtő munkalehetőség (Kovács, Kispatoki és Vizkeleti, 2015). Komlóskán ezt az önkormányzati közmunkaprogram és a turizmus biztosítja. Emellett a Komlóskáért Alapítvány segítségével létrehoztak a településen 12 fő számára távmunkahelyet, amely csökkenti a másik két tevékenység szezonális veszélyeket. A helyi vállalatok támogatására vállalkozást segítő szolgáltatást is építettek ki: pályázatfigyelést és pályázatírást, amely szinten munkahelyeket teremt (Oszvald, 2010).

A fenntarthatóságban nagy szerepe van a helyi közösségfejlesztésnek is. A falusi közegben a legnagyobb összetartó erő a hasonlóság ereje, többek között ezért is alakult ki a Komlóska brand egységes arculata, mely egyelőre a falura általánosan, a Sólyomvár-lak panzióra, a

Hegyvidéki kecskesajtra, valamint a Timkó és Haluska szörpökre, gyümölcslevekre terjed ki.

5.4. A Komlóskaiban rejlő lehetőségek

Ahhoz, hogy a település fejlődhessen és megtartsa pozícióját, folyamatos innovációra van szükség. A korábbi vizsgálataink alapján Komlóska a primer szektorban jól teljesít, a terciér szektorban azonban számos lehetőség rejlik foglalkoztatás terén, amit általános szinten az idegenforgalom fejlesztésén keresztül lehetne bővíteni. Jelenleg Komlóska a rurális és a vallási turizmus területén nyújthat szolgáltatásokat, így ezek elemzéséből szeretnénk levonni a következtetéseket.

A rurális vagy falusi turizmus a turizmus olyan formája, ahol a település falusias jellege és az ehhez kapcsolódó programlehetőségek érvényesülnek. Ebben az esetben különösen fontos a helyi szolgáltatók összefogása, hiszen így tudnak komplex turisztikai csomagot nyújtani az érdeklődőknek. A turizmus ezen formájának célcsoportja főként a kisgyermekes családok, akiknek kedvező árú, gyerekbarát programokra van szükségük. Komlóska áraiban megfelelő, a programpalettájában pedig a falusi élet hagyományos területeivel (pl. állattartás, szörpkészítés, erdőgazdálkodás) az erdei iskola keretein belül lehet megismerni, fontos lenne azonban ezt a lehetőséget kiterjeszteni és egy előre elkészített turisztikai csomagként nyújtani.

A falusi turizmushoz kapcsolódik az ökoturizmus, melynek fókuszja a természet, illetve a természetes környezethez kapcsolódó kultúra megtapasztalása. A hazai ökoturizmusban résztvevők jellemzői, hogy fiatalok vagy középkorúak és az átlagostól magasabb jövedelemmel rendelkeznek, így Komlóska számára kívánatos, hogy a településen is minél nagyobb térhódítása legyen a turizmus ezen formájának. Foglalkoztatási szempontból is kedvező, hiszen kora tavasztól egészen késő ősziig bejárható a természet, így a szezonaritása mérsékeltebb, valamint szakembereket igényel, akik például a túravezetést végzik.

A turisztikai termék jellegzetessége, hogy nem csak vásárlás előtt, hanem utána sem képes a fogyasztó objektíven megítélni a terméket, mivel ítéliképességét túlságosan sok egyéb tényező befolyásolja

(Csizmadia 1999). Éppen ezért fontos a turizmus szempontjából a pozitív imázs kialakítása, amely a szubjektivitás miatt kedvezően hat a vásárlási szándéokra és az azt követő viselkedésmódra. Jelentős imázsformáló szereppel bír a közösségi média, amely a mai világban a fő információforrása a 35 év alatti korosztálynak.

A két legjelentősebb közösségi felületen, a Facebookon és az Instagramon Komlóska gyengén teljesít. Előbbi oldalon található ugyan saját profilja, ám az ott megosztott tartalom nem kielégítő. A bejegyzések minden esetben más oldalról, az előző polgármester oldaláról származnak, és nem marketingértékűek, sokkal inkább a helyi lakosság tájékoztatását szolgálják. Az Instagram képmegosztó oldalon a település egyáltalán nincs jelen.

Javaslatunk, hogy a település alkalmazzon egy marketinges szakembert, aki ezeket a felületeket létrehozza, kezeli és tartalommal tölti meg. Fontos lenne a település értékeinek, termékeinek minél gyakoribb, képekkel illusztrált megjelenítése, amely Komlóska termék- és turisztikai forgalmát növelné. Speciális, célterületre szabott, fizetős hirdetésekkel az elérések még pontosabbá tehetők.

5.5. Javaslatrendszer

Ahhoz, hogy az előbbiekben bemutatott gyakorlatokat sikeresen adaptálhassák mások is, a következő sémát dolgoztuk ki mintaként.

Forrás: saját szerkesztés

2. ábra: Település-brand kialakításának lépései

Természetesen ez csak egy minta, így ezeket a pontokat minden település esetében különböző mértékben változtatni kell. Mivel a legtöbb település más adottságokkal rendelkezik és fejlettségben is különböző ponton járhat, így fontosak ezen változtatások, hogy megfelelően hatást érje el a tervezetünk.

6. Összefoglalás

Kutatásunk során megismerkedtünk a falu általános adottságaival, eddigi történelmével és munkaerőpiaci változásaival. Megvizsgáltuk a periférikus vidékek foglalkoztatási helyzetét, amely alapján azt a következtetést vontuk le, hogy a terület legnagyobb problémája a munkalehetőségek szűkülése, illetve ennek következtében az erőteljes urbanizációs folyamatok. A település számára az elsődleges cél, hogy minél több munkavállalót tudjon foglalkoztatni és bevételi

lehetőségeket teremtsen magának. Ezt követően elemeztük, hogy Komlóska ezeket a célokat milyen módon valósítja meg: bevételi forrásait az adókedvezmények hatására odatelepült vállalatokból biztosítja (adóparadicsommá vált), amelyek kiváló távmunkahelyként is szolgálnak a lakosság számára. Emellett közmunkaprogramjának keretében a település önellátást alakított ki. A termelt többletet értékesítik, kialakították a Komlóska brand-et mely következtében, a település egységes termékként jelenhet meg a piacon. A már meglévő gyakorlatot megvizsgálva arra a döntésre jutottunk, hogy a jelenlegi foglalkoztatást a turizmust területén érdemes fejleszteni. Megvizsgálva a lehetőségeket, a rurális és a vállalási turizmust jelöltük ki, mint fő fejlesztési területeket. Ennek keretében komplex turisztikai csomagok létrehozását javasoltuk, amelynek feltétele mind a szakemberek képzése, mind a pontos célcsoport meghatározása általi személyre szabottság. Továbbá a település népszerűsítésére a közösségi média kihasználását javasoljuk, hogy biztosítható legyen a település vendégforgalmának növekedése. A megvizsgált gyakorlatok alapján létrehoztunk egy javaslatrendszer, mely véleményünk szerint hasonló gondokkal küzdő, egyéb perifériális területeken is fellendülést eredményezhet. Úgy gondoljuk, hogy ezen gyakorlatok nagyon sok falunak segíthetnek a fejlődésben és a munkahelyek teremtésében.

Köszönetnyilvánítás

A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

Irodalomjegyzék

- Cake-Baly Dániel (2009). Fenntartható fejlődés, Fenntartható vidékfejlesztés. Ökofalvak Magyarországon (4-16. oldal). Budapest: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem.
- Csizmadia Tímea (1999). A falusi turizmus hazai áttekintése. A falusi turizmus, mint fejlesztési lehetőség Gergely-hegy kistérség esetében
- Gonda Tibor, Spiegler Patrícia (2012). A turisztikai klaszterek szerepe a regionális marketingben. Marketing & Menedzsment, 2012/1-2, 15-25. oldal.
- Kovács András, Kispataki Csaba, Vizkeleti Anna (2015). Komlóska az önfenntartó ökofalu. Prof. Dr. G. Fekete Éva (szerk.) A társadalmi innovációk a felzárkóztatás szolgálatában (164-170. oldal). Miskolc: Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar
- Köteles László (2016). A vidék fennmaradásának (jövőjének) stratégiai feltételei és lehetőségei az önkormányzatok nézőpontjából. Komlóska.
- Vidékefejlesztési Minisztérium (2020). A jelenlegi helyzet értékelése. Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 2020 (35-46. oldal). Budapest: Vidékfejlesztési Minisztérium.
- Oszvald Rozita (2010). A pályaválasztási lehetőségek változása Komlósán. Acta regionis rurum (33-40. oldal). Gödöllő: Szent István Egyetem.
- Szlávik János (2007). Fenntartható fejlődés, fenntarthatósági mutatók. Környezetgazdaságtan (55-80. oldal). Budapest: Typotex Kiadó.
- www.hermanottointezet.hu
- www.szallasmarketing.hu